

ЦЕЛ: Да започне първоначалното въвеждане на учениците в идеите, че:

- Хан Борис проявил решителни качества да прозре как да осигури достойно бъдеще на България в Европа.
- Извършените дълбоки промени засягали изцяло живота на славяни и българи, но ги издигнали до ролята на важно средище на духовен живот.
- В резултат на тези промени постепенно били преодолени големите различия между двата народа и станало възможно да оцелеят и се развият като значима държава с едно име България.

С тази тема се затвърждава развиването на първоначални **умения за:** извличане на информация от текстове и изображения и за тяхното отделно и комбинирано тълкуване. Продължава тренировъчната дейност за ориентирането във векове.

ОСНОВНИ ПОНЯТИЯ: Учениците си припомнят в познат контекст и развиват познанията си за съдържанието на: християнска религия, езичество, покръстване. В нов контекст ще разграничат папа от патриарх, светска от църковна власт, титлата княз. Ще започне изграждането на представа за понятието държавност.

УЧЕБНИ СРЕДСТВА: Изображения и текстове от учебника, текстове от научна литература.

ИДЕИ ЗА ПРОВЕЖДАНЕТО НА УРОКА:

Акцентът на работа е върху ролята на княз Борис за решителното осъществяване на трудни промени, важни за бъдещето на държавата, причините за изравняване с други държави в религиозно отношение и закрепването на резултата от тази промяна благодарение на въвеждането на славянската писменост в богослужението и държавната администрация.

1 Метода Мозъчна атака.- за концентриране на вниманието и актуализиране на

знанията. Записваме на дъската името **княз Борис** и учениците записват около него всички думи, които предизвикват асоциации

2.Метод на Бъзън- Интелектуална карта. Целта на използването на метода в урока е да се научат да асоциират /опростяват/ понятията в образи, /с помощта на образите да стигнат до понятията./

На дъската са записани думите- езичници, кръщение, архонт-/княз/, патриарх,архиепископ, папа, покръстване, славянска азбука, огнище на славянска книжнина, ограмотяване, римски и цариградски духовници.Учениците трябва по асоциация да съотнесат картинка към подходящо заглавие за нея.

3.Работа по стратегията „ Таблица”.

1.Определяне основните знания за годините.

2.Обособяваме въпроси.

3. Четене на работен текст./урока от учебника./Класът е разделен на групи, като всяка група работи по свой проблем. Работата е съсредоточена върху определен откъс от текста. При дискусията всеки ученик от групата има право да сподели това, което го е впечатлило, но задължителен е коментара по конкретната година./865 г.; 870 г.; 886 г. / При коментара се водим от въпроси насочващи разсъжденията на децата не само към историческото събитие,а и към причините затова то да се случи.Основната информация трябва да бъде представена, като аргументираща необходимостта от случилото се събитие..

4.Записват това, което са научили.Стратегията е придружена от въпроси, изискващи оценка на случващото се.

ЗНАЯ

ИСКАМ ДА ЗНАЯ

КАКВО НАУЧИХ?

865 год.

870 год.

886 год.

.4.Работа по стратегията „ Четене по двойки”.-за постигане на по- задълбочен анализ, синтез ,откриване на нови концепции за историческата необходимост от конкретните събития. трябва да се провокират учениците да направят предположение пред какви трудности е изправен българският владетел, защо е извършил по такъв начин промяната, след като е бил убеден в нейното важно значение за бъдещето и към какво се е стремил, ако иска да запази държавата си независима.

Класът е разделен на осем двойки/ репортер и питащ/.Ролята на репортера се състои в четене на текста, предаване на съдържанието със собствени думи, акцентирание на най- важното в текста. Втората роля е на питащия, изказващ впечатлението.Той също чете текста, но задава въпроси към репортера, детайлизира и доуточнява.Изслушвайки двойката учителят разбира до каква степен е овладяно съдържанието на текста. Коригира без да натрапва мнението си.

4. Работа по метода на „ Шестте шапки” на Едуард де Боно.

Методът се използва при третия етап- Рефлексия за сравняване на старото и чутото, за осмисляне и откриване на новото и значимото.

Учениците са запознати с метода на мислещите шапки и са работили по него и в други часове.Всяка от осемте двойки получава откъс от научните текстове раздадени на учениците при работа по стратегията „ Четене по двойки”. Задачата на учениците след като прочетат текста е да определят каква шапка е подходящо да „нахлупят” на княз Борис, за да отговорят на въпроса:„ Можем ли да определим княз Борис като владеещ критическото мислене по метода- „ Шестте шапки” на Едуард де Боно?

1-ва група:”...Вследствие на успешната външнополитическа дейност на ханове Крум, Омуртаг, Маламир и Пресиан България попада в обкръжението на две могъщи държави- Византия на юг и Немското кралство на Северозапад. А първите десет години от управлението на Борис преминали в непрекъснати войни, които му поднасяли все нови и нови разочарования. Хан Борис искал да живее в мир със съседите си, но

немци, хървати и византийци постоянно нападали границите му и той бил заставен да изпраща войски срещу тях. Шест принудителни войни водил българският владетел, но не постигнал нито една победа. Редица трудности трябвало да преодолее той и вътре в страната.

. Българи и славяни живеели все още разделени. Макар и поданици на една държава, те все още говорили на различни езици и имали различни обичаи. Всеки от двата народа почитал своите богове. Вярващите в Тангра българи признавали само него, а славянските племена продължавали да се прекланят пред Перун и многото си други божества. Векове наред тъкмо това спирало византийското влияние. Но по времето на Борис нещата се променили. Християнските държави не спазвали международните договори с България, защото обещанията дадени на **езичници**, можели и да се погазват, тъй като не били подкрепени с клетва в името на Исус Христос. Това откъсвало страната ни от християнска Европа и отслабвало българската държава.”

Децата трябва да определят, че това отразява мисленето на **бялата шапка**, защото, съобщава обективни факти от царуването на Борис.

2-ра група : „...Но хан Борис не се предавал, търсел изход от трудното положение. Според него, само **християнството** притежавало силата, която можела да обедини българи и славяни в един народ с един Бог. Още повече, че то щяло да го превърне по законен път във владетел, независим от разприте и борбите на боилските родове, всеки от които желяел да издигне свой хан. Защото новата религия проповядвала „един Бог на небето, един цар на земята.”. Тази мисъл харесвала и на част от българската аристокрация, която също се надявала на вечно господство. Но най-важното било, че България трябвало да се приобщи към християнския свят, който бързо напредвал.

Разположена между две велики християнски държави, България можела да избира откъде да получи новата религия. Княз Борис изпитал много колебания и съмнения, защото, опасността идвала не само от езическата реакция вътре в страната, но и отвън, тъй като заедно с християнството в България навлизло чуждо политическо влияние. И тъй като знаел, че за Византия **покръстването** на един народ означава присъединяването му към „богохранимото” царство на ромеите хан Борис избрал Немското кралство, с което сключил подходящ съюз. Това означавало, че за Византия са преградени пътищата чрез християнството да търси разширяване на политическото си влияние в България. Това предизвикало гнева на императора. Изплашен от засилването на немското влияние, Той изпратил войските си срещу България. Случило

се така, че по това време българската държава била сполетяна от големи бедствия. През август започнали земетръси, които продължили цели 40 дни. Годината била неплодородна, връхлетели скакалци, които унищожили реколтата, и населението страдало от голям глад. Множеството бедности отслабили войската и Борис побързал да предложи мир. В замяна обещал да приеме християнството от Византия.”

. Червеното мислене е обладало тук хан Борис, защото взема рисковани и опасни решения, необосновани, с възможни засечки и провали в бъдеще. Те са плод на неговите първични чувства, като страх и суеверие. И все пак мислите на **червената шапка** отразяват и предчувствията и предугаждат

нето за евентуални бъдещи ползи от действия.

3- та група: „...**Покръстването** на България не станало изведнъж. Първи приели кръщенето членовете на българската делегация, изпроводена да подпише мирния договор в Константинопол. По- късно през същата година се покръстил и хан Борис заедно с цялото си семейство. Това станало на тайна церемония в Плиска. Българският владетел възприел името на византийския император Михаил 3- ти и приел титлата **архонт/ княз/**

Скоро Борис- Михаил издал заповед да се покръсти и народът. Много българи с охота се подчинили, но повечето го сторили насила. Част от старите боилски родове открито се опълчили срещу новата вяра. За тях било срамно да се кланят на кръста, който идвал от Византия. Страхували се и за властта си, която вече трябвало да делят със славянските вождове. Затова боилите сметнали, че Борис е издал лош закон и е „отстъпил от бащината чест и слава. Те решили да убият княза, а мястото му да заеме някой по- достоен. Но Борис бил нащрек. Той се опирал на поддръжката на голяма част от аристокрацията и се разправил свирепо с водачите на бунта- 52- ма велики боляри били изстребени заедно с целите им родове. Така княз Борис- Михаил дал да се разбере какво очаква всеки, който вдигне ръка срещу християнството. Но той решил да покаже **християнско милосърдие** и не наказал обикновените хора, участвали в заговора.

Тук бихме могли да „нахлупим” на княз Борис **синята шапка**, която го характеризира като строг, но справедлив ръководител на държавата.

4- та група: „ ...България официално станала **християнска страна**. Но в душите на

обикновените хора царяло объркване в кой Бог да вярват, защото, когато вярата се сменя изпадаш в пустота, в безкрайната пустиня на съмнение и вцепенение. Кръвта бушува, умът се мъчи да я спре. В душата ти няма нищо и затова е безразличие. В този миг разбираш, че намразваш себе си, че си никой, защото си нещастен, защото си наказан от небето и съдбата да бъдеш друг, а не това, което си. Борис преживял всичко това с народа си: „Ние, владетелят и старите български родове, бяхме принудени в името на държавата да се откажем от езика си, от словото и вярата си, защото славяните са многобройни като морски пясък и за да ги обединим трябваше да изчезнем в тях, да бъдем спойката. А българите имат държава отдавна, толкова отдавна, че и в преданията не се говори за време без държава, без единно управление и общо подчинение на владетелската воля, която да превърне племената в

народ

, а народа в

държава.

”Борис разбирал, че за да има държава различните народи трябва да бъдат като един, да се претопят взаимно, дотогава докато споменът за старото изчезне и кръвта и духа към родното станат едно и новата вяра вече не е нова. Християнството донесло на българи и славяни едни обичаи и празници, една религия, един език, които сложили началото на една

народност.

Тук бихме охарактеризирали нашия владетел с **жълтата шапка**, защото преодолявайки всички свои душевни терзания той обърнал поглед към позитивното и съзидателното, към ползата и значимостта на действията си.

Но също така бихме могли да му „нахлупим” и **зелената шапка**, защото стремежа към движение напред е заместил механизма на преценката и съмненията.

Разкриване на възможните засечки и провали и даване на проекция на идеята в бъдещето го характеризира като мислител с **черна шапка**.

5-та група: „...Борис разбирал, че за да се предпази от политическото и духовно влияние на Византия държавата му се нуждае от независима църква. Тогава Борис умело използвал противоречията между двете християнски църкви.- в Рим и в Цариград. Князът започнал преговори с **папа Николай 1**- ви, на когото обещал да признае господството на Римската църква. Светият отец побързал да изпрати отговорите на многобройните въпроси на Борис, отнасящи се до организация на самостоятелна българска църква, които

патриарх Фотий

упорито премълчавал. Борис искал да стресне Византия с присъствието на римското духовенство в България. Той знаел каква алтернатива пред задължителния латински в богослужението дава по-гъвкавото отношение на Константинополската патриаршия, която допускала създаването на по-местни църкви и употреба на национални езици. Последното безусловно допадало на новопокръстените славяни в много по-голяма степен отколкото неотстъпчивостта на Римския папа.

През 870 год. Вселенският събор в Цариград разрешил на младата Българска църква да има свой архиепископ, поставен под върховенството на Константинополския патриарх. Още същата година бил ръкоположен първият български **архиепископ** Йосиф. Той станал първият духовен глава на самостоятелната българска църква. Най-последно време на мир и строителство. Започнало усилено изграждане на църкви и манастири.

Зелената шапка безспорно характеризира далновидността и алтернативното мислене на княз Борис в търсене на новото и градивното.

6-та група: „... След приемането на християнството в България се настанили византийски свещеници. Езикът им звучал в църквите и манастирите, по улиците и пазарите. Дори в княжеския дворец на гръцки се пишели всички държавни документи, писма и закони. Така България неусетно губела своята **самостоятелност**, която от векове бранела с оръжие. Затова Борис търсел начин за разпространяването на новата религия на славянски език - общ за славяни и българи. Императорът на Византия също се безпокоял. Колкото и усърдни да били неговите свещеници, божиято слово трудно достигало до новопокръстените народи, които не разбирали гръцкия език. Но василевсът скоро намерил изход. Заедно със свещениците той изпращал в новопокръстените държави и учени мъже, които превеждали на местния език свещените книги. Така готи, арменци, сирийци се сдобили с азбуки на своите езици. Но славяните още нямали своя

писменост

. Затова императорът възложил на братята Кирил и Методий да съставят славянска азбука. Изборът му не бил случаен. Двамата брата били изключително образовани. Те били родом от Солун и отлично владеели езика на българските славяни, които били по-голямата част от населението на областта. Но новата задача била значително по-трудна от предишните им мисии. Затова Кирил и Методий се усамотили в манастира „Полихрон“. Там в края на 855 год. създали съвършено нова азбука, пригодена към звуковете в езика на българските славяни. Нарекли я Глаголица. За няколко години превели и записали на славянски много книги. Започнали да подготвят свои ученици.

Жълтата шапка подхожда на позитивния и съзидателен ум, търсещ ползата и значимото при вземането на решенията. Такъв го виждаме и тук.

7- ма група: „ ...Докато във Великоморавия изгаряли книгите на Кирил и Методий и преследвали техните ученици, в България имало нужда точно от славянски учители.С тяхна помощ княз Борис искал да се отърве от византийските свещеници, които свободно шетали из страната му.Българският владетел „ жадувал” за учени мъже и молел Бога ден и нощ да му ги прати.И молитвите му били чути.След провала на мисията във Великоморавия, учениците на Кирил и Методий „ закопнели за България и се надявали България да им даде спокойствие.”Но малцина от тях намерили мечтаната страна.След много прекеждия първите трима- Наум, Климент и Ангеларий- стигнали до границите на българската държава.

В Плиска ги посрещнали тържествено.Княз Борис им осигурил всички условия за работа и почивка. Сам той често ги посещавал в богатите им домове и дълго беседвал с тях.

За да посее по-лесно семената на книжовността из цяла България, Борис разделил просветителите. Наум, Константин и неколцина други оставил в Плиска.Княз Борис изпратил в югозападните български земи Климент- най- даровития ученик на солунските братя.Климент се установил в Охрид,където основал книжовна школа.И затова го нарекли Климент Охридски. За седем години книжовникът обучил 3 500 ученици.Повечето от тях станали духовници.Така гръцките свещеници били заменени с български.Започнали да никнат училища из цяла Западна България.Плановете на Борис чертаели нова епоха в духовния живот на българите и превръщането на държавата му в обетована земя на **славянската книжовност и култура**.

Действията на Борис се описват с мисленето на **зелената шапка**, заради ползата , значимостта и ефективността на действията му.

8- ма група: „...Близо 4 десетилетия княз Борис управлявал България.Ала през 889 г. той неочаквано се отказал от престола си и се оттеглил в манастир. По традиция властта се падала на първородния син.Владимир- Расате отрано показал решителност и смелост в битките и затова Борис му имал доверие. Но този път синът подвел баща си. Той въстанал срещу онова, което представлявало смисъла на бащиния му живот.Новият

княз започнал с всички сили да възвръща новопокръстения народ към езическите обреди. По негова заповед войниците разрушавали храмове, преследвали и избивали християните.

Макар и зад стените на манастира, Борис зорко следял действията на сина си. Четири години гледал той как Владимир руши граденото за десетилети. Тогава старият княз свалил монашеските и облякъл царските одежди, препасал меч и се вдигнал срещу сина си. С помощта на верни боляри той извършил държавен преврат. Езичникът Владимир-Расате бил свален от престола и ослепен. В мислите си Борис се терзаел: „Това беше знак от небето, че трябва да има жертва. Небето те избра и ти му помогна. Трябваше от сърцето си да откъсна дан пред новия Бог, а се надявах, че ще мина без това.“ Борис не останал да царува. Той свикал в Преслав народен събор, на който провъзгласил Симеон за владетел на България. Взето било решение Пресла да бъде обявен за столица на България - едно символично действие, с което езическата столица Плиска била предадена на окончателна забрава. Много по-важни били другите две решения на Преславския събор: 1. Славянският език бил обявен за официален и богослужебен в българската държава. 2. Византийското духовенство било прогонено от страната и било заменено от български свещеници.

С тези решения Борис осигурил завинаги тържеството на славянския елемент в държавата и съградил основите на новата българска цивилизация

Червената шапка обхваща обикновените чувства страх, подозрение, гняв и сложните преценки като предчувствие, интуиция, които изпитва Борис спрямо собствения си син Владимир-Расате.

Мисленето на **синята шапка** обаче следи за спазването на правилата, налага дисциплина, което в случая прави княз Борис, каквото и да му струва това.

Работата по този метод насочваме вниманието на децата към шест различни аспекта. Той не изисква пресъздаване съдържанието на текста, а дава възможност на учениците да изкажат собствено мнение и едновременно с това да дадат обоснован отговор, като целта е да се постигне до сравняване на старото и чутото, за осмисляне на новото.